

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

-

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Tuloperusteinen malli huomioi nykyistä paremmin työmarkkinoiden erilaiset työjärjestelyt. Tätä voidaan pitää kannatettavana. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, että työssäoloehdon täyttymisperusteet on selkeitä.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Ehdotetut uudistukset, joilla pyritään poistamaan kannustinloukkuja työpaikan vastaanottamisen suhteen on kannatettavia. Uudistuksen myötä useammat pääsevät ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle. Osalle työnhakijoista työn vastaanottaminen voi olla kannattavampaa, kun työttömyysturvan taso laskee.

Kannatettavaa on, että mahdolliset palkanmaksun viivästykset ja maksamatta jääneet palkat tulevat suoraan viranomaiselle tiedoksi tulorekisterin kautta. Tärkeää on, että viranomaisella on riittävästi toimivaltaa asian selvittämiseksi.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Suojaosan poistaminen voi aiheuttaa ongelmia tiettyjen toimialojen työvoimansaataavuuden kannalta. Mahdollisesti keikkatyö ja osa-aikatyö painotteisilla toimialoilla voi olla jatkossa vaikeuksia

saada työvoimaa, jos työnhakijat näkevät lyhytkestoisen työn hakemisen taloudellisesti kannattamattomana. Pienikin määrä työtä lisää työnhakijan mahdollisuutta saada lopulta kokoaikainen työsuhde. Riskinä on asiakkaiden kokoaikatyön löytämisen hankaloituminen ja työttömyyden pidentyminen.

Suojaosa poistaminen myös sivutoimisiin yrittäjiin, jotka tällä hetkellä saavat soviteltua päivärahaa. Suojaosan poistaminen voi vaikuttaa siihen, että työttömänä työnhakijana ei uskalleta käynnistää / jatkaa yritystoimintaa. Starttiraha ei päde kaikissa tapauksissa, esimerkiksi jos tarkoitus on työn hakemisen lomassa tehdä pienimuotoisesti yritystoimintaa. Kunnat tulevat maksamaan myös heidän päivärahasensa, jotka voisivat työllistää itsensä edes osittain, mutta eivät uskalla edistää asiaa, kun toimeentulo on epävarma.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Kannatettavaa on että lapsikorotusten mahdollinen poisto tullaan huomioimaan muissa lapsiperheiden toimeentulon parannuksissa.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Etuusmenojen siirtyminen työmarkkinatuesta työttömyyspäivärahoihin saattaa vähentää kuntien osuutta työmarkkinatukimenoista. TE2024-hankkeessa ehdotetun rahoitusmallin kannalta ko. säästöä ei kuitenkaan tulisi, sillä kunnat rahoittaisivat nykyisestä poiketen myös päivärahaetuksia. Todennäköistä on, että esityksen mukaisesti arvioidut asumistuki- ja toimeentulotukimenot kasvavat.

Kuntatalouden näkökulmasta positiivisena voidaan nähdä, että tuloperusteisen mallin myötä velvoitetyöllistettyjen työssäoloehdon täyttymiseksi edellytettäisiin lyhyempää työjaksoa. Velvoitetyö voidaan päättää jo siinä vaiheessa, kun tuloraja täyttyy (esim. kesken kuukauden). Esityksen mukaan kunnat voisivat säästää, kun työssäoloehto täyttyy velvoitetyössä ja tavallisessa palkkatukityössä aiemmin kuin 26 viikon kuluttua. Kuitenkin käytännössä työsopimuksia laadittaessa voi olla vaikeaa optimoida työsuhteen kesto niin, että se päättyisi heti, kun tuloraja tulisi kuukaudessa täyteen. Työsuhteen pituutta ei voi määrittellä ansiotason mukaan, joten tämän vuoksi säästöt saattavat jäädä toteutumatta.

Esityksen mukainen työssäoloehdon muutos voisi lyhentää myös kuntien velvoite- ja palkkatukityöjaksojen pituutta. Tästä voisi koitua kunnille arviolta noin viiden miljoonan euron säästö. Työnhakija-asiakkaiden yksilöllisyys on kuitenkin otettava huomioon. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat pitkäaikaistyöttömät voivat hyötyä merkittävästi pidemmistä

palkkatukijaksoista, mikäli suurempi osa vakiinnuttaisi työpaikan palkkatukijakson jälkeen. Tällä on vaikutusta inhimillisen pääoman lisäksi myös yksilön eläkekertymää

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Muutoksen pääasialliset vaikutukset kohdistuvat työttömyysetuuden maksajien toimintaan. Tiedot työssäoloehdon kertymisestä saadaan maksajalta. Esityksessä ehdotetaan, että työssäoloehtokuukaudet muunnettaisiin laskennallisesti kalenteriviikoiksi vähennettäessä työssäoloehdon täyttävää aikaa työmarkkinatuen odotusajasta tai tarkasteltaessa koulutusta vailla olevan nuoren työttömyysturvaoikeuden palautumista ja työssäolovelvoitteen täyttämistä. Tämä työssäoloehto täyttävien kuukausien laskennallinen muuntaminen tulisi työvoimaviranomaiselle uutena tehtävänä. Tämän osalta on tärkeää, että riittävästä perehdytyksestä sekä mahdollisista tietojärjestelmien työtä tukevista toiminnallisuuksista huolehditaan asianmukaisesti. Työvoimaviranomaisessa asiakastyötä tekeville muutokset todennäköisesti näyttäytyvät myös asiakkaiden lisääntyneenä yhteydenottoina.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Muiden lakiuudistusten vaikutusten merkitystä suhteessa työttömyysturvaan tulisi tarkastella. On mahdollista, että työnhakuvelvollisuus ja tiiviimpi palveluprosessi uuden palvelumallin myötä johtavat työssäolovelvoitteiden merkittävään lisääntymiseen.

Saarijärvi Jaana
Oulun kaupunki - Työllisyyspalvelut